

פענוח הערות ומראי-מקומות.

בהר שיחה א.

במאננים: ואקח את-ספר המקנה את-הקתום המצנה והתקנים ואת-הגלוי: ואמלן את-הספר המקנה אל-פרוץ בן-גרה בן-מחסה לעיני חנמאל דלי ולעיני העלים הפתבים בספר המקנה לעיני כל-היהודים הישבים בפתח המטרה: ואצנה את-פרוץ לעיניהם לאמר: פה-אמר יהנה צבאות אליהי ישראל לקום את-הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת הקתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בכלי-חרש למען יעמדו ימים רבים:

דרך מצותך מצות לדון במו"מ. כי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך (ויקרא כה יד), זו מ"ע לדון במקח וממכר ככתוב (שלו) דהיינו קנין הכסף או המשיכה שמשמשך הלוקח את החפץ הרי הוא שלו ואח"כ מחוייב ליתן לו הכסף המגיע וכידוע פסק הלכה הערוכה במשנה רפ"ד דב"מ הזהב קונה את הכסף וכדפי' רש"י ובגמ' דמ"ה תני הזהב מחייב לפי שכסף הוא מעות לעולם כו', ור' יוחנן שם ס"ל דד"ת מעות קונות ג"כ שבנתינת הכסף קנה את החפץ אבל מד"ס בעי משיכה והכי קי"ל בח"מ סי' קצ"ח,

(2) רמב"ם הלכות מכירה רפכ"ב. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. בין במכר בין במתנה בין במתנת שכיב מרע. כיצד. מה שתוציא שדה זו מכור לה. מה שתוציא אילן זה נתון לה. תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני. לא קנה כלום. וכן כל כיוצא בזה:

מגיד משנה. אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם וכו'. זה מבואר בהרבה מקומות ופולגתא דתנאי היא ואוקימנא ביבמות בהאשה רבה (יבמות דף צ"ג)

(1) פרשתינו כה, יד. וכי-תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל-תונו איש את-אחיו:

ספר המצות להרמב"ם מ"ע רמה. היא שצונו בדין מקח וממכר רוצה לומר הפנים אשר בה יתקיים המכר בין המוכר והקונה. וכבר לקחו ראייה על אלה הפנים מאמרו וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד וגו'. וכבר אמרו (ב"מ מ"ז:) דבר הנקנה מיד ליד כלומר משיכה. וכבר התבאר שם שמדבר תורה מעות קונות והמשיכה במטלטלין תקנת חכמים היא וכן המסירה וההגבהה. ובבאור אמרו שם כדרך שתקנו משיכה במוכרין תקנו משיכה בלוקחות. הנה התבאר לך שהיותם מצריכים המשיכה בממכרים מפני שהיא תקנה כמו שהתבאר במקומו. ואולם שאר הפנים שקונין בהם הקרקעות וזולתם כלומר שטר וחזקה הנה סמכו אותו לכתוב גם כן. וכבר התבארו משפטי דין זה רוצה לומר הפנים שיתקיים המקח בהם בכל מין ומין בפרק א' מקדושין ובפ"ד וח' וט' ממזיעא וג' וד' וה' וז' מבתרא. (בהר סיני, הלכות מכירה בי"א פרקים):

ירמיהו לב, ו. ויאמר ירמיהו הנה דבר-יהנה אלי לאמר: הנה חנמאל בן-שלם דודך בא אליך לאמר קנה לה את-שדך אשר בענתות כי לה משפט הגאלה לקנות: ויבא אלי חנמאל בן-דלי דבבר יהנה אלי-חצר המטרה ויאמר אלי קנה לא את-שדך אשר-בענתות אשר | בארץ בנימין כי-לה משפט הירשה ולה הגאלה קנה-לה ואדע כי דבר-יהנה הוא: ואקנה את-השדה מאת חנמאל בן-דלי אשר בענתות ואשקלה-לו את-הכסף שבעה שקלים ונעשרה הכסף: ואכתב בספר ואחתם ואעז עדים ואשקל הכסף

הנהו דאמרי אדם מקנה כשיטה ואינה הלכה וזה פשוט ומוסכם, וכן שכיב מרע מבואר בהרבה מקומות:

(3) רמב"ם שם הלכה ב. המוכר פרות דקל לחברו יכול לחזור בו אף לאחר שפאו הפרות לעולם. ואם שמת הלוקח ואכל אין מוציאין מידו. וכל החוזר בו משניהם אין חיב לקבל מי שפרע:

(4) שם רפכ"ג. מקנה אדם הגוף לפרותיו בין במקרה בין במתנה בין במתנת שכיב מרע. ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם שהרי הגוף מצוי ומקנה לפרות. הא למה זה דומה לשוכר בית או שדה לחברו שלא הקנה לו הגוף אלא הנאת הגוף:

שם פרק כב הלכה יד. כיצד. אין אדם מקנה ריח התפוח הנה או טעם הדבש הנה או עין הבדלח הנה. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך המקנה לחברו אכילת פרות דקל זה או דירת בית זה לא קנה. עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו וגוף האילן לאכל פרותיו כמו שיתבאר:

(5) שם פרק כג הלכה ב. כיצד. כגון שמכר או שנתן שדה לפרותיה בין לזמן קצוב בין כל ימי חייו של מוכר או של לוקח. והוא הדין למוכר ולנותן אילן לפרותיו. או רחל לגתה. או בהמה ושפחה לנלדומיהם. או עבד למעשה ידיו. בכל ממכרו או מתנותיו קנין:

(6) שם פרק כב הלכה טו. דין ההקדש ודין העניים ודין הגזרים אינו פדין ההדיוט בקנינו שאלו אמר אדם כל מה שתלד בהמתי יהיה הקדש לבדק הבית או יהיה אסור עלי או אתננו לצדקה אף על פי שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם הרי זה חיב לקיים דברו שנתאמר (במדבר ל ג) "ככל היצא מפיו יעשה":

רמב"ם הלכות ערכין פרק ו הלכה לא. גראה לי שאף על פי שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חיב להקדישו פשיבוא לעולם משום גזרו. ואם לא הקדיש הרי זה עובר משום (דברים כג כב) "כל תאחר" (במדבר ל ג) "לא יחל דברו" ומשום (במדבר ל ג) "ככל היצא מפיו יעשה" כשאר הגזרים:

שם הלכה לב. כיצד. האומר הרי עלי להקדיש כל שמתעלה מצדתי מן הים. הרי עלי לתן לעניים פרות שתוציא שדה זו. הרי עלי להחרימם או לתן לשבויים כל שאשתכר בשנה זו. וכל פיוצא במאמרים אלו הרי זה

חיב לתן ולעשות בקו מה שאמר פשיבואו לידו. וזה נכיוצא בו בכלל גזרים הוא לא בכלל הקדשות:

שם הלכה לג. גאה לדבר זה מה שאמר יעקב אבינו (בראשית כח כב) "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" ונתאמר (בראשית לא יג) "אשר נדרת לי שם נדר". ונהרי האומר לא אפטר מן העולם עד שאקנה נזיר חיב לנהג בגזירות ואף על פי שעדין לא נדר בגזיר. הואיל ואמר שיגדר בגזיר חיב להגזיר. וזה פיוצא בו וקנה ראוי לדון:

מגיד משנה הלכות מכירה פרק כב הלכה טו. דין ההקדש ודין העניים וכו' עד סוף הפרק. בהשגות א"א רואה אני כי הוא מוסיף וכו'. ובאמת דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכות שם פרק שור שנגח דדבר שלא בא לעולם אינו מוקדש כלל וגם מוסכם הוא מכל המפרשים ומבואר בגמ' וגם דעת המחבר כן בבבאור פ' ו' מהלכות ערכין וחרמין אלא שכתב שאע"פ שאינו מוקדש הנודר חייב להקים דבריו מדין חיוב הנדר כמו שיתבאר שם בארוכה ואף שם הודה לו הרב ר"א ז"ל ואף כאן הן הן דבריו והתימה [מ"ש] הרב ר"ח. ואני אומר שהחלק הראשון הוא סברת המחבר אלא שהוא מוסיף שאף במתנת שכיב מרע אע"פ שאין הנודר קיים מצוה לקיים דברי המת כמו שהוא מחוייב אם היה קיים ועיקר. והחלק הראשון כשהנודר קיים כן כתבוהו קצת מן המפרשים ז"ל:

(8) רמב"ם כאן פרק כב הלכה יז. יש גאונים שחולקין על דבר זה ואומרים שאין העניים זוכין אלא בדברים שהדיוט קונה בהן. ולפיכך לא יזכו בדבר שלא בא לעולם. ואין דעתי נוטה לדברים אלו. שאין אדם מצנה להקנות. והוא מצנה לקיים דבריו בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצנה לקיים הנדר כמו שבארנו בערכין:

(9) שם הלכה טז. והואיל והדבר כן אם צנה אדם פשהוא שכיב מרע ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים. או כל שוכר בית זה לעניים וכו' בהן העניים:

(10) רמב"ם סוף הלכות תמורה. ואין מערימין על בהמת הקדש להקדיש עברה קדשה אחרת אלא הרי הוא פקדשת אמו. שולדות הקדשים ממעי אמהם הם קדושים כמו שבארנו. ונהרי כל עבר מהן פקדשת אמו ואינו יכול לשנותו בבטן דברך שעשה בבכור שהבכור ביציאתו הוא שמתקדש. אף על פי שכל חסי התורה גזרות הם כמו שבארנו בסוף מעילה. ראוי להתבונן בהן וכל מה

שְׁאֵתָהּ יָכוֹל לִתֵּן לוֹ טַעַם תֵּן לוֹ טַעַם. הָרִי אֶמְרוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהִמְלִיךְ שְׁלֹמֹה הַבֵּיין רַב הַטְּעָמִים שֶׁל כָּל חָקִי הַתּוֹרָה. יִרְאֶה לִי שְׁנֵה שְׁאֶמֶר הַכְּתוּב (וַיִּקְרָא כו י) (וַיִּקְרָא כו י) "וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ". כְּעִנְיָן שְׁאֶמֶר (וַיִּקְרָא כו טו) "וְאִם הַמִּקְדָּשׁ יִגָּאֵל אֶת בֵּיתוֹ וְיִסָּף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עָרְפָּךְ עָלָיו". יִרְדֶּה תּוֹרָה לְסוֹף מַחֲשָׁבֶת הָאָדָם וְקִצֵּת יִצְרוּ הָרַע. שְׁטָבַע שֶׁל אָדָם נוֹטֶה לְהַרְבּוֹת קִנְיָנוֹ וְלַחוּס עַל מְמוֹנוֹ וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּזְנֶר וְהַקְדִּישׁ אֶפְשָׁר שֶׁחֲזָר בּוֹ וְנָחֵם וְיִפְדֶּה בְּפָחוֹת מְשׁוּנוֹ אֶמְרָה תּוֹרָה אִם פְּדָה לְעַצְמוֹ יוֹסִיף חֲמִשׁ. וְכֵן אִם הַקְדִּישׁ בְּהֵמָה קֹדֶשׁ הַגּוֹף שֶׁמָּא יִחְזָר בּוֹ וְכִינּוֹ שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְפָדוֹתָהּ יִחְלִיפֶנָּה בְּפָחוֹתָהּ מִמֶּנָּה. וְאִם תִּתֵּן לוֹ רִשּׁוֹת לְהַחֲלִיף הָרַע בְּיָפֶה יִחְלִיף הַיָּפֶה בְּרַע וַיֹּאמֶר טוֹב הוּא. לְפִיכָךְ סָתַם הַכְּתוּב בְּפָנָיו שֶׁלֹּא יִחְלִיף. וְקִנְסוֹ אִם הִחְלִיף וַאֲמַר וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרְתּוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ. וְכָל אֱלוֹ הַדְּבָרִים כְּדִי לִכְפֹּר אֶת יִצְרוֹ וְלִתְקֵן דַּעוֹתָיו. וְרַב דִּינֵי הַתּוֹרָה אֵינָן אֲלָא עֲצוֹת מִרְחוּק מְגֹדֹל הַעֲצָה לְמִשְׁנֵי הַדַּעוֹת וְלִישׁוֹר כָּל הַמַּעֲשִׂים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְשִׁלִּי כב כ) "הֲלֹא כְּתַבְתִּי לָךְ שְׁלִישִׁים בְּמַעֲצוֹת נִדְעָת". לְהוֹדִיעַךָ קִשְׁטִי אֶמְרֵי אֶמֶת לְהַשִּׁיב אֶמְרִים אֶמֶת לְשִׁלְחֶיךָ:

דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ שֶׁם. וְבִיאֹר עֲנִין הַאֲתַעֲדֵל"ת הוּא כַּמִּשְׁכָּן אֲלִיךְ ה' נִפְשֵׁי אִשָּׁא (תִּלִּים כ"ה א') ע"י שְׁמִתְבּוֹנֵן כִּי נִשְׁמָה שֶׁנִּתְּנָה בִּי טְהוּרָה הִיא שְׁנִמְשָׁכָה מִבַּחֲרִי טְהוּרָה עֵילָאָה ע"י הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֶתָּה בְּרִאֲתָה יִצְרָתָה נִפְחָתָה בִּי"ע וְאֶתָּה עֵתִיד לִיטְלָה מִמֶּנִּי כו' וְאִם אֲחִזְרִינָה אֲלֵינוּ יִת' קוֹדֶם זְמַנָּה וּמוֹאֵס בַּחֲיִיו מִמֶּשׁ לְהַעֲלוֹת נִפְשׁוֹ לְמִקּוֹר חוֹצָבָה טה"ע לְהִיּוֹת צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת ה' מִמֶּשׁ שְׁבַחֲרִי אֶהְבֶּה זֶה הִיא נִק' אֲתַעֲדֵל"ת לְעוֹרֵר עֵינֵי הַמִּשְׁכָּת אַא"ס ב"ה וְזו"ס הַמִּשְׁכָּה שֶׁהוּא יִת' מוֹשֵׁךְ הַחֲפֵץ כְּלוֹמֵר שְׁנִפְשׁ הָאָדָם עוֹלָת מִמְקוֹמָה בְּבַחֲרִי מ"ן וְהִזְזֵה הַעֲלָאָה וְהַגְבָּהָה מִטּוֹרֵי דְפִרּוּדָא מִרְשׁוֹת לְרִשּׁוֹת דִּהֵינּוּ הִיצִיאָה מִרָה"ר שֶׁהֵם הַקְלִיפּוֹת בְּסוֹד רַבִּים עִם הָאָרֶץ (שְׁמוֹת ה') לְרָה"י יִחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכַמִּשְׁכָּן בַּחוּ"מ שֶׁם ס"ט שְׁמִשְׁכָּה אֵינָה קוֹנֶה בְּרָה"ר כִּי עֵיקַר הַמִּשְׁכָּה וְהַעֲלָאָה מ"ן הוּא לְצִאָת מַעֲלָמָא דְפִרּוּדָא כְּדִכְתִּיב אֲלִיךְ ה' נִפְשֵׁי אִשָּׁא (תִּלִּים כ"ה א').

(12 אבות פרק ו, י.) תְּמַשְׁשָׁה קִנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלּוּ הֵן, תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד, שְׁמִים וְאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, אֲבָרָהֶם קִנְיָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד. תּוֹרָה מִנְיָן, דְּכִתִּיב (מְשִׁלִּי ח), ה' קִנְיָ רִאשִׁית

דְּרָכּוֹ קָדָם מִפְּעֻלָּיו מֵאֵז. שְׁמִים וְאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכִתִּיב (יִשְׁעִיָּה סו), כֹּה אָמַר ה' הַשְׁמִים כְּסָאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלֵי אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי, וְאֹמֵר (תְּהִלִּים קד) מֶה רַבּוֹ מַעֲשִׂיָּהּ ה' כָּלֶם בְּחֻקָּהָ עֲשִׂיתָ מִלְּאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָהּ. אֲבָרָהֶם קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכִתִּיב (בְּרֵאשִׁית יד), וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לֹאֵל עָלְיוֹן קָנָה שְׁמִים וְאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכִתִּיב (שְׁמוֹת טו), עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיָתִי, וְאֹמֵר (תְּהִלִּים טז) לְקַדְּשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי כָּל חֲפָצֵי כֶּם. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד מִנְיָן, דְּכִתִּיב (שְׁמוֹת טו), מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ פְּעֻלָּתִי ה' מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנֵנוֹ יִדְּךָ. וְאֹמֵר (תְּהִלִּים עח) וַיָּבִיאֵם אֶל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הֵר זֶה קִנְיָתָה יְמִינוֹ:

לְקוּשֵׁי תּוֹרָה בְּתַחֲלִילָתוֹ א עֲמוּד ג. וְע"ז אַרְזוֹ"ל הָאִשָּׁה נִקְנִית בְּשִׁלְשָׁה דְרָכִים, הָאִשָּׁה הִיא כִּנְסָ"י. בְּכֹסֶף זֶה גַּמ"ח. וּבִשְׁטֵר זֶה אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה. וּבִבִּיאָה זֶה עֲנִין עֲבוּדָה שֶׁהוּא קִרְבָּנוֹת קִירּוֹב וַיַּחֲזוּד הַמִּדְרָגוֹת כו'. וְעַכְשִׁיו תְּפִלָּה הִיא בְּמִקּוֹם קִרְבָּנוֹת ח"י בְּרַכָּאָן דְּצִלוֹתָא כִּנְגַד ח"י חוֹלִיוֹת הַשְּׁדֵרָה שְׁדֶּרֶךְ הֵם נִמְשָׁךְ הַשְּׁפַע מִהֵמוֹחַ כו

תּוֹרַת שְׁמוּאֵל תְּרַל"ו חֲלָק ב עֲמוּד רַעו. וְאִשָּׁה זֶה נִקְנִית בְּכֹסֶף בְּשִׁטֵּר וּבִבִּיאָה דִּהֵינּוּ שְׁקִינִין הוּא לִי יַחֲזוּד וְכִדִּי שְׁתוּכָל לְהַתִּיחֵד עִם בַּעֲלָה הוּא ע"י שְׁלִשָּׁה דְבָרִים אֱלוֹ וְלִמְעֵלָה הוּא כְּדִי שִׁיחֵי הַמִּשְׁכָּת סוֹכ"ע בְּמִמְכָּ"ע זֶהוּ עֲנִין שִׁנְק' יַחֲזוּד קוֹב"ה וְשִׁכִּינָת' מִקּוֹר כִּנְסָ"י, זֶהוּ ע"י כֹּסֶף, כִּי כֹסֶף הוּא בַּחֲרִי וּמִדְרִיגָתָא אֲבָרָהֶם קִנְיָן אֶחָד, כֹּסֶף מִל' נִכְסָף נִכְסָפְתִּי הוּא בַּחֲרִי אֶהְבֶּה מִדְתּוֹ שֶׁל אַעֲזָ"ה, אִךְ הָאֶהְבֶּה הִיא רַק לְבֵית אֲבִיךָ, שֶׁאֵב הוּא בַּחֲרִי חֲכ' כְּנוֹדָע", וְלִכְּן ע"י אֶהְבֶּה וְתִשְׁקָה זֶה מִמְשִׁיכִי הַיַּחֲזוּד שִׁיּוּמִשְׁךְ טִיפַת אֲבָא בַּחֲרִי חֲכ' כִּי הַטִּיפָה נִמְשָׁכָה מִמוֹחַ הָאֵב, וְזֶהוּ בְּצִל הַחֲכ' בְּצִל הַכֹּסֶף שֶׁ"י אֶהְבֶּה וְהַתִּשְׁקָה דְכֹסֶף נִמְשָׁךְ מִבַּחֲרִי חֲכ' כו' וּבִשְׁטֵר הוּא בַּחֲרִי אוֹתִיוֹת, וְהֵינּוּ בַּחֲרִי אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה שֶׁ"י בַּחֲרִי אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה מִמְשִׁיכִי ג"כ גִּילּוֹי אֲלֻקוֹת, וְכַמִּשְׁכָּן שְׁנֵי וְאֶתָּה מִרְבָּבוֹת קֹדֶשׁ, הָאוֹתִיוֹת שְׁאֵלּוּנִי, שֶׁהֵם הַמִּשְׁכּוֹת אֲלֻקוֹת, וְעַל אוֹתוֹת אֱלוֹ נֹא' אוֹתוֹתֵינוּ לֹא רִאִינוֹ (תִּלִּים ע"ד ט' ע"ש בְּפִי רִשִׁ"י) שְׁבֹזָה"ג אֵינוֹ נִרְאָה, אֲבָל מ"מ יִשְׁנֵם רַק (תִּלִּים ע"ד ט' ע"ש בְּפִי רִשִׁ"י) שְׁבֹזָה"ג אֵינוֹ נִרְאָה, אֲבָל מ"מ יִשְׁנֵם רַק שְׁאִינֵם נִרְאִים לְעֵינֵינוּ כו'. וְהֵנָּה הֵגַם שֶׁ"י אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה מִמְשִׁיכִי גִילּוֹי אֲלֻקוֹת אֲבָל מ"מ זֶהוּ רַק בְּבַחֲרִי מִקִּיף לְבַד, שִׁנְק' קְדוּשִׁין לְבַד וְכַמוֹ טְבַעַת קְדוּשִׁין שְׁאִינוֹ

רק בחי' מקיף לבד אבל אינו נמשך בבחי' פנימיות, אבל ביאה הוא בחי' המשכה פנימיות וז"ע בהמק"ד קנין אחד ששם הוא עיקר היחוד, וכמ"ש שיי בכל מקום אשר אזכיר את שמי (פי' רש"י שאתן לך רשות להזכיר שם המפורש, והיינו בבית הבחירה) אבוא אליך, שנק' ל' ביאה, וכן כתי"י כי הנני בא ושכנתי בתוכך, כי עיקר קבלת התורה בפנימיות קיבלה משה בבהמק"ד, כמ"ש ונועדתי לך שם, נמצא כי עיקר היחוד שהוא בחי' קנין הוא בחי' ישראל קנין אחד לפי שזהו עיקר ענין יחוד קוב"ה ושכינתו המשכת סוכ"ע בממכ"ע ומקום היחוד הוא בבהמק"ד דוקא לפי ששם הוא עיקר הגילוי כו', ואברהם ותורה זהו כדי שיהי' היחוד כי אברהם הוא בחי' כסף אהבה לכן הוא ג"כ קנין א', ותורה בחי' שטר בחי' אותיות התורה הוא ג"כ קנין א', אך עדיין צ"ל מה"ע שמים וארץ קנין אחד והענין הוא דזהו מה שאמר שם עוד במשנה נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה, ופי' רש"י שם (קדושין דכ"ו ע"א) נכסי שיש להם אחריות היינו קרקעות, ולהבין מהו"ע חזקה ומה שייך זה לשמו"א, הענין הוא דאיתא במד"ר בראשית רפ"ה ע"פ יקוו המי', על דור המבול, עמדו והחזיקו בפלטין של מ' ואמרו אין זה פלטין ש"מ ע"ש ולכא' אין למשל זה הבנה.

שם עמוד תקכו. האשה נקנית בג' דרכי' בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא כמ"ש נכסוף נכספתי לבית אביך אהבה ותשוקה לאלקות ועי"ז בא לבחי' חכי כמ"ש בצל החכ' צל הכסף שע"י הכסף באים לבחי' חכ' והוא קנין דאברהם ושטר הוא אותיות התורה והוא המשכה כמ"ש ואתא מרבבות קדש ואתא הוא לי בא וכת' האותיות שאלוני הגם דכתי' אותותינו לא ראינו פי' שאינם בגילוי אבל מ"מ ישנם והוא תורה קנין אחד וב' בחי' אלו דכסף ושטר הכל אירסין אבל ביאה הוא פנימית והוא בהמק"ד קנין אחד כמ"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך ופירש"י בכ"מ שניתן רשות להזכיר שם המפורש והוא בבהמק"ד דבמדינה אומרים את השם בכינוי ובמקדש אומר' את השם ככתבו אבא אליך וברכתיך ואבוא הוא ל' ביאה וכת' הנני בא ושכנתי בתוכך ובא הוא ל' ביאה והוא יחוד פנימי...

(14) קידושין פכ עמוד ב. רבי שמעון בן אלקעזר אומר: אם ראי' מ'מ'יד. תנא, רבי שמעון בן אלקעזר אומר:

מ'מי לא ראי' צבי קיץ, וארי סבל, ושועל חננני, והם מתפרנסים שלא בצער. והם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני. מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער, ואני שנבראתי לשמש את קוני – אינו דין שאתפרנס שלא בצער? אלא שגרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי, שנאמר: "עונותיכם הטו".

(17) תניא פרק יב. אך מהות ועצמות נפש האלהית, ששן עשר בחינותיה.

לקוטי תורה ויקרא ד עמוד ד. הנה בס' של בינונים פ"ג נתבאר בענין הנפש שהיא כלולה מעשר בחינות כנגד ע"ס עליונות כו', וכן פ"ב נ' מהות ועצמות נפש האלהית שהן עשר בחינותיה כו'. אך באמת חסר שם ולא נתבאר איך שגם החכמה שהיא ראשית שבעשר בחינות הנ"ל הוא רק בחי' כלי בלבד לעצמיות ומהות הנפש. כמו שהמוח הגשמי הוא רק כלי לכח השכל והחכמה המתפשט מהנפש. כך עד"ז כח השכל שבנפש הוא רק כלי למהות ועצמיות הנפש. (ועמ"ש בד"ה פתח אליהו). אבל לא שהשכל הוא ממהות ועצמיות הנפש. שהרי השכל אינו שוה באדם בכל עת שפעמים צלול דעתו ופעמים לא כן עד שפעמים ידבר שטותים וא"כ יש בהשכל שינויים רבים, ולכן א"א לומר שהשכל הוא עצמיות הנפש ממש ושעצמיות הנפש הוא רק עשר בחינותיה שהן שכל ומדות או אפי' לומר שהיא מציאות א' והוא שכל אלא שהשכל הוא רק כלי לבד ואפילו בחי' רצון שיש בנפש למעלה מהשכל כמו ענין שתוק כך עלה כו' ג"כ נק' קרקפתא או גלגלתא דחפאי על מוחא שהוא גם כן בחי' כלי (ולכן אנו רואים שהשכל הולך ומתגדל שהתינוק שכלו קטן ביותר וכשמתגדל מעט מעט כך יתוסף הגדלת שכלו ומדותיו וזקני ת"ח כל מה שמזקינין דעתן מתיישבת כו'. והרי הנשמה היה בו גם מקטנותו ואם כן למה היה אז שכלו קטן. אלא הענין כי הנשמה עצמה היא למעלה מהשכל. והשכל הוא כח המתפשט ממנה וכדי שיהיה נמשך המשכה והתפשטות זה אל הגילוי הוא כשיש כלי להכיל דהיינו כלי המוח שהוא כלי לאור השכל אזי הכלי הוא ממשיך לתוכו גילוי אור וכח השכל ובקטן מצד קטנות מוחו השכל מאיר בקטנות מאד כו', אבל הנשמה עצמה מלוכשת בו גם מקטנותו ותחלת התהוותו). והנה מהות ועצמות הנפש היא חלק אלוה

שאינו בגדר עשר בחינות שיש להן גדר מיוחד אלא אור פשוט כו', וכן כתב הגאון מהר"ל מפראג זצ"ל בהקדמתו לס' גבורות ה' ד"ג ע"ג וז"ל ואולי יאמרו אם אין עצמותו שכל וגשם ח"ו לומר עליו אם כן מהו יתברך. נשיב להם וכי הנשמה שבגוף האדם יוכל לעמוד על אמתתה. כל שכן וכל שכן בורא הכל שאין לשאול עליו קושיא זאת כי לא יראני האדם וחי עכ"ל. הרי ביאר שהנשמה עצמה היא למעלה ממדות שכל. והנה כמ"כ יובן מזה הנמשל למעלה (כמ"ש הגאון הנ"ל) בענין ע"ס עליונות לגבי המאציל א"ס ב"ה. או שכמו שהוא למעלה כך הוא למטה בנפש (כמ"ש נעשה אדם בצלמנו כו' דקאי על הנשמה ועיין בשל"ה ד"ט וד"י) שאפילו בחי' חכמה עילאה דאצילות היא רק בחי' כלי לבד לאור א"ס ב"ה, אבל אינה עצמיותו של המאציל ב"ה כי הוא פשוט בת כלית הפשיטות, משא"כ בחי' חכמה הוא איזה מהות וגדר מיוחד. ואנת חכים זהו השפלה וענוה שמשפיל א"ע כביכול להיות מתלבש בחכמה ואזי איהו וחיוהי וגרמוהי חד ולא כמו התלבשות הנפש בשכל. ומ"מ הוא רק כלי כו'. וכמ"ש בס' של בינונים דמ"ש הרמב"ם הוא המדע והוא היודע כו' והודו לו חכמי הקבלה, זהו דוקא בהתלבשות אור א"ס ב"ה ע"י צמצומים רבים בכלים דחב"ד דאצ"י אך לא למעלה מהאצ"י כו'. כי הנה בהקדמה לספר גבורות ה' שם השיג לגמרי עמ"ש הרמב"ם שהוא המדע כו', וז"ל אבל הוא ית' שקראו רז"ל בשם הקב"ה ולא נקרא השכל ב"ה כי אמיתת עצמותו לא נודע רק שהוא נבדל מכל גשם וגוף ומכל הנמצאים ועל זה נאמר הקדוש ב"ה שענין קדוש נאמר על מי שהוא נבדל כי הוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות כו' יעו"ש שהאריך להשיג לגמרי ע"ד הרמב"ם הנ"ל. אמנם לפי קבלת האריז"ל עולה שדברי שניהם אמת, דבא"ס ב"ה עצמו לא שייך כלל לתאר בחי' חכמה כי החכמה נחשבת אצלו כמו עשי' ממש וכדברי הגאון מהר"ל שלכן נק' הקב"ה כנ"ל. ומ"מ בהתלבשות אור א"ס ע"י צמצומים רבים בכלים דחב"ד דאצילות כיון דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון זהו מ"ש הרמב"ם שהוא המדע והוא היודע כו' וכמאמר התיקונים אנת חכים ולא בחכמה ידיעא כו'. ואם כן מכ"ז מובן מ"ש שהחכמה הוא רק כלי לאור א"ס ב"ה:

(18) תניא פרק ד. ועוד יש ל' כל נפש אלהית ושלשה לבושים, נשמה מחשבה דבור ומעשה של תר"ג מצות

התורה; שששהאדם מקנים במעשה כל מצות מעשיות, ודבור הוא עוסק בפירוש כל תר"ג מצות והלכותיהן, ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפשט רמז-דרוש-סוד התורה – הרי כללות תר"ג אברי נפשו מלבושים בתר"ג מצות התורה.

(19) בראשית רבה פ"ל, ו. אלה תולדות נח, ה' הוא דכתיב (משלי יא, ל): פרי צדיק עץ חיים, מה הן פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים, (משלי יא, ל): ולקח נפשות חכם, ששן ומפגנס כל שנים עשר חדש בתבנה, אחר כל השבב הזה (משלי יא, לא): הן צדיק בארץ ושלום, בא לצאת ונשפלים, אתמקא, דאמר רב הונא משום רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, נח פשהה יוצא מן התבנה הפישו ארי ושרו, ולא הנה פשר להקריב, והקריב שם בנו תחתיו, קל נחמר (משלי יא, לא): אף כי רשע נחוטא, זה דור המבול.

סוטה מו עמוד א. אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה: הביא עגלה בנסח? אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שלא עשה פירות, ויערף במקום שאין עושה פירות, וכפר על מי שלא הניח[הו] לעשות פירות. מאי פירות? אילימא פריה ורביה — אלא מעתה אדקון ואפריס הכי נמי דלא ערפינו! אלא מצות.

תורה אור נג עמוד ד. הנה על המצות נאמר בזהר שהם בחי' לבושין שכ"א מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות לבד מצות המלך שהמלך הוא מוציא כל ישראל וכל המצות מחוייב כ"א לקיים וצריך להיות בגלגול או בבחי' עיבור בכדי שיהיה לבוש מן כל התרי"ג מצות וכשחיסר מצוה אחת חיסר לבוש כו', וע"י מעשה המצות נעשה לבוש בג"ע התחתון וע"י כוונת המצות נעשה לבוש בגן עדן העליון ולכן בקש משה ליכנס לארץ לקיים המצות התלויין בה כו'. ובגמ' המשילו מעשה המצות לפירות גבי עגלה ערופה כו' שלא הניחוהו לעשות פירות, ופריך בגמ' מאי פירות אילימא בנים א"ה זקן וסריס לא לבעי עגלה ערופה והתורה לא חילקה, אלא מאי פירות מצות כו', וכן בלשון הפסוק נאמר זרעו לכם לצדקה כו' אשריכם זורעי על כל מים כו' זורע צדקות כו' הרי נק' מעשה המצות בשם זריעה.

(21) שמונה פרקים להרמב"ם פרק ו. בהפרש אשר בין החסיד המעולה ובין הכובש את יצרו והמושל בנפשו:

אמרו הפילוסופים שהמושל בנפשו אע"פ שעושה המעשים הטובים והחשובים הוא עושה אותם והוא מתאווה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם ויכבוש את יצרו, ויחלוק עליו בפעולותיו אל מה שיעירוהו אליו כחותיו ותאותו ותכונת נפשו, ויעשה הטובת והוא מצטער בעשיתם ונזוק אבל החסיד הוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירוהו תאותו, ותבונתו, ויעשה הטובות, והוא מתאווה ונכסף אליהם, ובהסכמה מן הפילוסופים שהחסיד יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו, אבל אמרו שהמושל בנפשו כחסיד בענינים רבים, ומעלתו למטה ממנו בהכרת. להיותו מתאווה לפועל הרע ואע"פ שאינו עושה אותו, מפני שתשוקתו לרע היא תכונה רעה בנפש,

דרך מצותך מצות זכירת מעשה עמלק צו עמוד א. כי מכיון שכל תשוקתו ותענוגיו אינן אלא לו ובו ית' וממילא מסתלקים הרצון לדבר זולתו שהרי אינו אהוב ומעונג אצלו כלל וע"ז נאמר מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ ונקרא בחי' זו פב"פ ר"ל פנימית ההתבוננות שהוא הנק' מוחי' מתלבש בפנימית המדות, ונקרא ג"כ בל' הזהר אתהפכא ר"ל שנהפכו המדות עד שאינן מתאווי' כלל לתענוגי עוה"ז כ"א לה' והרמב"ם פ"ו מן הח' פרקים קרא לבחי' זו חסיד שהוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירוהו תאוותו ותכונתו, ויעשה הטובות והוא מתאווה ונכסף אליהם עכ"ל

(22) תניא פרק כ. ולמשל כמו בנפש האדם כשמדבר דבר אחד שדבור זה לבדו כלא ממש אפי' לגבי כללות נפשו המדברת שהוא בחי' לבוש האמצעי שלה שהוא כח הדבור שלה שיכול לדבר דבורי' לאין קץ ותכלית וכ"ש לגבי בחי' לבוש הפנימי שלה שהוא המחשבו שממנה נמשכו הדבורים והיא חיותם וא"צ לומר לגבי מהות ועצמות הנפש שהן בחינותיה הנ"ל חב"ד כו' שמהן נמשכו אותיות מחשבה זו המלוכשות בדבור זה כשמדבר כי המחשבה היא ג"כ בחי' אותיות כמו הדבור רק שהן רוחניות ודקות יותר אבל עשר בחי' חב"ד כו' הן שרש ומקור המחשבה ואין בהם בחי' אותיות עדיין קודם שמתלבשות בלבוש המחשבה, למשל כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של אדם קודם שעולה מהלב אל המוח לחשב ולהרהר בה אין בה בחי' אותיות עדיין רק חפץ פשוט וחשיקה בלב אל הדבר ההוא הנחמד אצלו

וכ"ש קודם שנפלה התאוה והחמדה בלבו לאותו דבר רק היתה בכח חכמתו ושכלו וידיעתו שהיה נודע אצלו אותו דבר שהוא נחמד ונעים וטוב ויפה להשיגו ולידבק בו כגון ללמוד איזו חכמה או לאכול איזו מאכל ערב רק לאחר שכבר נפלה החמדה והתאוה בלבו בכח חכמתו ושכלו וידיעתו ואח"כ חזרה ועלתה מהלב למוח לחשב ולהרהר בה איך להוציא תאותו מכח אל הפועל להשיג המאכל או למידת החכמה בפועל הרי בכאן נולדה בחי' אותיות במוחו שהן אותיות כלשון עם ועם המדברים והמהרהרים בהם כל ענייני העולם.

תניא פרק ט. והנה מקום משכן נפש הבהמית שמקליפת נוגה בכל איש ישראל הוא בלב בחלל שמאלי שהוא מלא דם וכתוב כי הדם הוא הנפש ולכן כל התאות והתפארות וכעס ודומיהן הן בלב ומהלב הן מתפשטות בכל הגוף וגם עולה למוח שבראש לחשב ולהרהר בהן ולהתחכם בהן כמו שהדם מקורו בלב ומהלב מתפשט. לכל האברים וגם עולה להמוח שבראשו.

(24) תניא פרק טו. אָבֵל הַצִּדִּיק, נִקְרָא "עֶבֶד ה'" – בְּשֵׁם הַתּוֹאֵר, כְּמוֹ שֶׁשֶׁם חָכָם אוֹ מְלֵךְ, שֶׁכָּכֵךְ נַעֲשֶׂה חָכָם אוֹ מְלֵךְ, כִּף זֶה, כִּכֵּר עֶבֶד וְגַמֵּר לְגַמְרֵי עֲבוֹדַת הַמִּלְחָמָה עִם הָרָע, עַד כִּי נִיגְרָשָׁהוּ בַּיָּלֶף לוֹ, וְלָבוֹ חָלַל בְּקִרְבּוֹ.

רמב"ם הלכות שכירות פרק ט הלכה ד. השוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵלִים וְהַטָּעוֹן אֶת בַּעַל הַבַּיִת אוֹ בַּעַל הַבַּיִת הַטָּעוֹן אוֹתָם אֵין לָהֶם זֶה עַל זֶה אֲלָא תַרְעֻמָּת. בְּמָה דְּבָרִים אָמורים בְּשֵׁלֹא הֶלְכוּ. אָבֵל הֶלְכוּ הַסִּמְרִין וְלֹא מִצָּאוּ תְּבוּאָה. פּוֹעֵלִים וּמִצָּאוּ שְׂדֵה כְּשֵׁהִיא לָהֶם. אוֹ שֶׁשֹּׁכֵר לְהַשְׁקוֹת הַשְּׂדֵה וּמִצָּאוֹהָ שְׁנֵת־מִלָּאָה מִיָּם. אִם בִּקֵּר בַּעַל הַבַּיִת מִלֵּאכָתוֹ מִבְּעָרֵב וּמִצָּא שְׂצָרִיקָה פּוֹעֵלִים אֵין לַפּוֹעֵלִים קְלוּם מִה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת. וְאִם לֹא בִּקֵּר נֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן כְּפּוֹעֵל בְּטֵל שְׂאִינוֹ דּוֹמָה הֵבָא טָעוֹן לָכָא רִיקוֹן וְעוֹשֶׂה מִלָּאכָה לְבָטֵל. בְּמָה דְּבָרִים אָמורים בְּשֵׁלֹא הִתְחִילוּ בְּמִלָּאכָה. אָבֵל אִם הִתְחִיל הַפּוֹעֵל בְּמִלָּאכָה וְחִזָּר בּוֹ אֶפְלוּ בְּחֻצֵי הַיּוֹם חִזָּר שְׁנָאֵמֵר (ויקרא כה נה) "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים. וְכִיצַד דִּין הַפּוֹעֵל שֶׁחִזָּר בּוֹ אַחֵר שֶׁהִתְחִיל. שְׁמִין לוֹ מִה שֶׁעָשָׂה נְנוּטֵל. וְאִם קִבְּלוּ הוּא שְׁמִין לוֹ מִה שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת. בֵּין שֶׁהוֹזְלוּ בְּעֵת שֶׁשֹּׁכֵרָן בֵּין לֹא הוֹזְלוּ בֵּין שֶׁהוֹזְלָה מִלָּאכָה אַחֵר כֵּן בֵּין לֹא הוֹזְלָה שְׁמִין לוֹ מִה שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת. כִּיצַד. קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ קָמָה לְקַצֵּר בְּשִׁטִּי סִלְעִים קָצַר חֻצִּיהָ וְהָיִים חֻצִּיהָ. כִּגְדֵי לְאֹרֶג בְּשִׁטִּי

סלעים ארג חציו והגית חציו. שמין לו מה שעתיד לעשות. אם היה שנה ששה דינרין נותן לו שקל או יגמרו את מלאכתן. ואם היה הששאר יפה שנים דינרין אינו נותן להן אלא סלע שחרי לא עשו אלא חצי מלאכה. במה דברים אמורים בדבר שאינו אבוד אכל בדבר האבוד כגון פשתנו להעלות מן המשרה או ששכר חמור להביא חלילין למת או לכלה וכיוצא בהן אחד פועל ואחד קבולן אינו יכול לחזור בו אלא אם כן נאנס כגון שחלה או שמע שמת לו מת. ואם לא נאנס וחזר בו שוכר עליהן או מטען. כיצד מטען. אומר להם סלע קצצתי לכם בואו וטלו שמים עד שיגמרו מלאכתן ולא יתן להם אלא מה שפסקתם תחלה ואפילו נתן להם השמים מחזיר מהן התוספת. כיצד שוכר עליהן. שוכר פועלים אחרים וגומרים מלאכתן שלא תאבד וכל שיוסיף לאלו הפועלים האחרים על מה שפסק לראשונים נוטל מן הראשונים. עד כמה עד כדי שכתן של ראשונים. ואם היה להם ממון תחת ידו שוכר להשלים המלאכה עד ארבעים ותמשים וזו בכל יום לכל פועל אף על פי ששכר הפועל שלשה או ארבעה. במה דברים אמורים שאין שם פועלים לשכר בשכתן להשלים המלאכה אכל יש פועלים לשכר בשכתן ואמרו לו צא ושכר מאלו להשלים מלאכתך ולא תאבד בין שוכר בין קבולן אין לו עליהן אלא תרעמת ושמין לשוכר מה שעשה ולקבולן מה שעתיד לעשות:

שו"ע חו"מ סשל"ג ס"ג. התחיל הפועל במלאכה וחזר בו בחצי היום חוזר ואפי' קבל כבר דמי שכירות ואין בידו לשלם לבעל הבית יכול לחזור בו והמעות חוב עליו שנאמר כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים: הגה ומה"ט אסור לפועל אפי' מלמד או סופר להשכיר עצמו להיות בבית בעל הבית בקבע שלשה שנים (הגהות מרדכי פרק האומנין):

ש"ך שם סקי"ז. בקבע שלש שנים כו' וכן הוא בד"מ ר"ס של"א ובספר באר שבע דף קי"ב ע"ב ובספר אגודת אזוב דף ק"ז ע"ד כתבו דט"ס הוא וצ"ל יותר מג' שנים שכן הוא בהגה"מ ודבריהם נכונים שכן מבואר בהגה"מ שם להדיא וז"ל כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים תימה אם כן כשם שאסור למכור בע"ע כך יהא אסור להשכיר עצמו מדקרי הכא פועל עבד וי"ל דפועל לא מיקרי עבד אלא שכיר והא דילפינן ליה מעבד היינו לענין קולא והיינו דכתי' כי משנה שכר שכיר עבדך דהיינו שש כדכתי' בישעי' שלש שנים כימי שכיר א"כ

ע"ע ו' שנים היינו משנה שכר שכיר ונ"ל דמה"ט יש ליהזר למלמד או לסופר או שאר מלאכו' שלא להשכיר עצמן להיות בב' ב"ה בקבע עמו ולהיו' סמוך על שלחנו בלי הפסק יותר מג' שנים דכל טפי מג' שנים נפקא לי' מתורת שכיר ועבד (נ"ל שצ"ל אע"ג דעבד כו') גמור לא הוי לכל הלכותיו מ"מ כיון דנפקא מתורת שכיר קא עבר על כי לי בני ישראל עבדים וקצת ראי' מפ' מפנין מעשה באדם א' שירד מגליל העליון והשכיר עצמו אצל בע"ה ג' שנים כו' ומדנקט ג' שנים משמע דטפי לא מצי לאשתעבודי תשו' הר"מ עכ"ל (וכן הוא באבן עזרא פ' ראה ע"ש) והע"ש והסמ"ע לא הרגישו בזה והבינו דג' שנים אסור וכתבו הטעם דג' שנים שם שכיר עליו ואסור להיות שכיר ואישתמיטתהו הגהת מרדכי הנ"ל דאדרבה שכיר מותר אלא דטפי מג' שנים אסור דנפקא ליה מתורת שכיר: עוד כ' בס' באר שבע שם דמדברי התוספות פ"ק דב"מ דף י' משמע שמותר אפי' יותר מג' שנים שכתבו וז"ל כי לי בני ישראל עבדים נ"ל דמ"מ מותר להשכיר עצמו דדוקא ע"ע שא"י לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם עכ"ל וגם במרדכי פ' האומנין כ' כדברי התוס':

שו"ע הרב חו"מ הלכות שאלה ושכירות סכ"א. פועל העובד לבעל הבית, בין בשכירות לזמן בין בקבולנות, אפילו קבל כבר כל שקרו — יכול לחזור בו באמצע פועלו אם אינו גורם שום הפסד לבעל הבית, שנגמור "פי לי בני ישראל עבדים עבדי הם", ולא עבדים לעבדים, שיעבדו שלא ברצונם מחמת ששכר נשקרו. ולכן יש מי שאומר שאין לפועל או מלמד או משרת להשפיר עצמו להיות בבית בעל הבית אחד בקבע יותר משלש שנים, פי עד שלש שנים נקרא שכיר, כמו שכתוב בישעיה "בשלש שנים כשני שכיר ונקלה וגו'", ובד"מ עבדי נאמר "פי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים", וביותר משלש שנים צא מכלל שכיר ונקנס בכלל עבד, והתורה אמרה "פי לי בני ישראל עבדים עבדי הם", ולא עבדים לעבדים. ומכל מקום, אם אין לו מה יאכל — רשאי אפילו למפר עצמו בעבד בזמן שהיובל נזהג, שנגמור "וכי ימוך אחיד ונמכר לך" (אכל האשה אינה יכולה למפר עצמה משעביא סמיני נצרות, לכן אין לה להשפיר עצמה גם כן ליותר משלש שנים לפי סבא ז'):

רמב"ם הלכות עבדים פרק א הלכה ה. אחד המוכר את

עצמו או שִׁמְכְרוּהוּ בֵּית דִּין אֵינוֹ נִמְכָּר בְּפֶרֶקְסָא עַל אָבִן
הַמִּקְח וְלֹא בְּסִמְטָא כְּדֶרֶךְ שְׁהַעֲבָדִים נִמְכָּרִין שְׁנֵאֲמַר
(ויקרא כה מב) "לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּכְרַת עֶבֶד" אֵינוֹ נִמְכָּר אֶלָּא
בְּצִנְעָה וְדֶרֶךְ כְּבוֹד:

(27) אַנְצִיקֶלְפִּדִי תַלְמוּדִית עֵרֶךְ דְּדַבֵּר שֶׁלֹּא בֹא לַעֲוֹלָם
– כִּרְךָ ז' עֲמוּד לֹא. בִּטְעָם הַדְּבַר שֶׁאֵין אָדָם מִקְנָה
דְּשִׁלְב"ל יֵשׁ שִׁכְתָּבוֹ שֶׁהוּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא סִמְכָה דַּעְתּוֹ שֶׁל
הַלּוֹקָח עֲלָיו, מִכִּיוֵן שֶׁבִּשְׁעַת הַמִּכָּר לֹא הָיָה הַדְּבַר בַּעֲוֹלָם,
וְיֵשׁ שִׁכְתָּבוֹ שְׁדוּקָא בְּדַבֵּר שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוֹתוֹ הִטְעָם שֶׁאֵין
קִנְיָן חַל הוּא מִשּׁוּם שֶׁלֹּא סִמְכָה דַּעְתּוֹ, אֲבָל בְּדַבֵּר שֶׁלֹּא
בֹּא לַעֲוֹלָם הִטְעָם הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין עַל מֶה שִׁיחּוֹל הַקִּנְיָן.

(28) תַּנְיָא פֶּרֶק יג. אֶלָּא שְׁיִתְזִיק עֲצָמוֹ לְבִינּוֹנִי, וְלֹא
לְהֶאֱמִין לְהַעֲוֹלָם שְׁאֹמְרִים שְׁהָרַע שְׁבֹב נִתְבַּטֵּל לְגַבִּי
הַטּוֹב, שְׁזֹו מְדַרְגֵּת צָדִיק, – אֶלָּא יִהְיֶה בְּעֵינָיו פְּאֵלוֹ מֵהוּתוֹ
וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הָרַע הוּא בְּתַקְפּוֹ וּבְגִבּוּרָתוֹ בְּחֻלָּל הַשְּׁמָאֲלִי
כְּתוּלָתוֹ, וְלֹא חֲלָף וְחֲלָף מִמֶּנּוּ מֵאוֹמָה, וְאַדְרָכָה – נִתְחַזֵּק
יוֹתֵר בְּהַמְשָׁךְ הַזֶּמֶן, שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הַרְבֵּה בְּאַכִּילָה וּשְׁתִּיתָה
וְשִׁאָר עֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה.

שֵׁם יח עֲמוּד א. אֵךְ מֵאַחֵר שְׁהָרַע שְׁבַחְלָל הַשְּׁמָאֲלִי
בְּבִינּוֹנִי הוּא בְּתַקְפּוֹ כְּתוּלָתוֹ, לְהַתְאֹת תַּאֲנָה לְכָל תַּעֲנוּגֵי
עוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִתְבַּטֵּל בְּמִיעוּט לְגַבִּי הַטּוֹב וְלֹא נִדְחָה
מִמְקוֹמוֹ קָלָל,

פֶּרֶק יב. כִּי מֵהוּתָהּ וְעֲצָמוֹתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה
שֶׁמִּהְלִיפָה שֶׁבַחְלָל הַשְּׁמָאֲלִי לֹא נִדְחָה כֻּלָּל מִמְקוֹמוֹ
בְּבִינּוֹנִי.

(29) אֹר הַתּוֹרָה שְׁמוֹת חֵלֶק ד' עֲמוּד א' קִלְא. וְהֵנָּה כ"ז
הוּא בַחֲי' עֶבֶד כִּנְעָנִי שֶׁאֵמַר עָלָיו בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִיה, אֵךְ
יֵשׁ בַחֲי' עֶבֶד כִּנְעָנִי שֶׁהוּא בַחֲי' בִּינּוֹנִי מִמֶּשׁ, וְכִמוֹ ע"ד
טְבִי עֶבְדִּי כִּשֵּׁר הָיָה לִכֵּן נִק' טְבִי שֶׁהוּא בַחֲי' טוֹב שֶׁבִּנְפֶשׁ
וְהֵינּוּ שַׁע"י בַחֲי' הַהוּדָאָה וּבַחֲי' נֶצַח וְהַסְכָּם הוּא מִקְבֵּל
עָלָיו עוֹמ"ש כֹּל הַיּוֹם כּוֹלּוֹ, וּמוֹשֵׁל בְּרוּחוֹ וְתַאֲוֹת לְבוֹ כו'
וְאַעֲפ"כ כִּיוֵן שֶׁאֵין לוֹ הַתְּפַעְלוּת בְּבַחֲי' גִּילּוֹי אֶהְבֶּה מִמֶּשׁ,
ע"ד רוּחַ הָאָדָם הִיא הַעוֹלָה כו' וְכִמ"ש וְהַרוּחַ תִּשׁוּב אֶל
הָאֱלֹקִים כו' רַק בַחֲי' נֶצַח וְהוּדָאָה לְבַד, זֶהוּ רַק בַחֲי' נֶפֶשׁ
דַּעֲשִׂי, ע"כ נִקִּי עֶבֶד כִּנְעָנִי וְכִמוֹ שֶׁמִּצִּינוֹ בְּסִפְרֵי הַקְּבִלָה
שֶׁגַם מֵלֶאךְ סִנְדֵּל שֶׁהוּא בַּעֲשִׂי נִק' עֶבֶד כִּנְעָנִי לְהַקְבִּי"ה
עִם שֶׁהוּא וְדָאִי טוֹב גִּמּוּר, וְהֵינּוּ לִפִּי שֶׁהוּא מִבַּחֲי' עֲשִׂי

שֶׁזֶהוּ בַחֲי' נֶפֶשׁ (וְהוּא בַחֲי' אוֹפְנִים כנ"ל) וּמַעֲיָן זֶה בָּאֲדָם
הוּא מִי שֶׁהוּא בִּינּוֹנִי ע"י הוּדָאָה וְנֶצַח לְבַד כו' כנ"ל,
אִמְנֵם יֵשׁ עוֹד מִלֵּאכִים דַּעֲשִׂי הַמַּעֲוִרְבִי מִמֶּשׁ טו"ר,
(כמ"ש בַּשְּׁעָה"ק לְהַרְח"ו ז"ל בְּהַקְדַּמְתּוֹ וז"ל כִּי הֵם
מִלֵּאכִים תַּחְתּוֹנִים מְאֹד מִמוֹנִים עַל עֲבוּדַת עוֹה"ז וְהֵם
מוֹרְכָבִים מִטו"ר עכ"ל, וְע' בְּפֶרֶס שַׁעַר כ"ד פֶּרֶק י"א
ע"ש) וְהָרִי מִלֵּאכִים הַנ"ל כִּיוֵן דְּמִמוֹנִים עַל עֲבוּדַת
הַעוֹה"ז א"כ הֵם עֲבָדִים לְהַקְבִּי"ה וְעוֹבְדִים עֲבוּדַת כְּרָאוֹי
וְאַעֲפ"כ מַעֲוִרְבִים טו"ר מִמֶּשׁ, זֶהוּ כִּמוֹ רֹוב עֲבָדִים
כִּנְעָנִים עַדמ"ש, מִשָּׂא"כ בַחֲי' סִנְדֵּל שְׁכוּלוֹ טוֹב וְקְדוּשָׁה
כו', וּמַעֲיָן בַחֲי' זֹו דְּמִלֵּאכִים הַנ"ל הוּא בָּאֲדָם בַחֲי' עֶבֶד
כִּנְעָנִי כִּשְׁאֵינוֹ בַחֲי' בִּינּוֹנִי רַק שֶׁמַּעוּב טו"ר מִמֶּשׁ,
(וּבִלְקוּטֵי הַש"ס לְהַאֲרִיז"ל בְּמַס' קְדוּשִׁין פ'י וז"ל עֶבֶד
כִּנְעָנִי שֶׁהוּא הַנִּשְׁמָה שִׁיִּצְאָתָהּ לַחוּץ וְנִפְגְּמָה וְעִלְתָה וְנִכְנַסָה
בַּעֲשִׂי עכ"ל) ע"כ הַג"ה. וְעֶבֶד עֲבָרִי הוּא עֲבוּדָה שִׁיעֲבוּד
בְּרִצּוֹן וְחֶשֶׁק וְזֶהוּ עֵיקַר הַתַּעֲנוּג וְהַחֶשֶׁק שֶׁלּוֹ וְהַפְקִירָא
וּפֶר"ע שֶׁהַמְשִׁיךְ אַחֵר עֲצָמוֹ לֹא נִיחָא לִיה אֲדַרְבָּה הֵם לוֹ
לִיסוּרִים גְּדוּלִים וְצַעַר, וְאַעֲפ"כ כִּשְׁבָּאֵין לוֹ עֲנִינֵי עוֹה"ז
יֵשׁ לוֹ תַעֲנוּג בַּשְּׁעָה מַעֲשֶׂה וְנִתְפַּעֵל בָּהֶם אֲבָל אַח"כ מִיד
הוּא בְּמִרְיֹוֹת עַל הַהִתְפַּעְלוּת נִמְצָא שֶׁאֵין עֵיקַר מֵהוּת
רִצּוֹנוֹ לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵיהֶם וְהֵינּוּ מִפְּנֵי שְׁשׁוּרָה נִיצוּץ אֱלֻקוֹת
כֹּל הַיּוֹם בְּנֶה"ב בְּבַחֲי' או"פ בְּהַתְּגַלּוּת שְׁכֹל בְּשִׁכְל וּמִדּוֹת
בְּמִדּוֹת מַחֲמַת שְׁכֹל כַּחוֹת נִפְשׁוֹ הַבְּהֵמִית הֵם לֵה' בַּשְּׁעָה
הַתְּפִלָּה ע"י הָאֵרֶת כַּחוֹת נֶה"א בְּהַתְּגַלּוּת גִּמּוּר דִּהֵינּוּ
שִׁישׁ לוֹ בַחֲי' רֹאִיָה בְּהַעֲמִיק שְׁכֹלוֹ הַנוֹלָד מֵאֵין לִישׁ, וְיֵשׁ
לוֹ ג"כ תְּשׁוּקָה בְּרִשְׁפִּי אֵשׁ בְּמִדּוֹת שְׁבִלְב אֶהוִי"ר וְלִכֵּן
אֶפִּילוֹ אַחֵר הַתְּפִלָּה שֶׁנִּסְתַּלַּק נִיצוּץ אֱלֻקוֹת מִכַּחוֹת נֶה"ב
שֶׁנִּמְשָׁכִים אַחֵר עֲנִינִים עוֹה"ז מ"מ יִתְגַּבֵּר הָאֵרֶת נִיצוּץ
אֱלֻקוֹת כ"כ בַּשְּׁעָה הַתְּפִלָּה עַד שִׁיְהִי לוֹ עֵיקַר הַתַּעֲנוּג
וְהַרְצוֹן שֶׁזֶהוּ בַחֲי' יִחִידָה שֶׁלּוֹ לֵה' שִׁיעֲבוּד בְּמוֹחוֹ וְלְבוֹ
וְעֲנִינֵי עוֹה"ז יִהְיוּ מֵאוֹסִים בְּעֵינָיו לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵיהֶם הֵגֶם
שֶׁלֹּא נִהַפְּכוּ עֲדִיין טְבִעִי נֶה"ב מִרַע לְטוֹב שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּלְב
שׁוּם תְּשׁוּקָה לְעֲנִינֵי עוֹה"ז רַק לֵה' לְבַדוֹ אֲבָל הֵם כְּפוּפִים
לְפַעוּל פַּעוּלָת אֱלֻקוֹת מֵה שֶׁאֵין זֶה מֵהוּתָם וְלֹא בַּע"כ אֵלָּא
בְּרִצּוֹן וְחֶשֶׁק דִּהֵינּוּ מִדּוֹת שֶׁבִּבְשֵׁר הֵלֵב מִתְּפַעֲלִים
לְאֱלֹקִים חַיִּים בְּרִשְׁפִּי אֵשׁ תְּשׁוּקָה כִּמוֹ שֶׁהֵם חוֹשְׁקִי
לְעֲנִינֵי עוֹה"ז בְּכָל טְבִעִיּוֹת שֶׁלּוֹ כִּמוֹ שֶׁהוּטְבַע בְּנֶה"ב אִם
שְׁפִלוֹת אִם הַתְּנַשְׂאוֹת חֲמִימוֹת אוֹ קִרְיֹוֹת, אֲבָל לֹא
נִשְׁתַּנָּה שׁוּם טְבִעִיּוֹת שֶׁלּוֹ מִהִיפּוּךְ לְהִיפּוּךְ וְה"ז עֲנִין עֶבֶד
עֲבָרִי עַד"מ עֶבֶד הַמְּבִיא כֹל הַצְּטָרְכוֹת בְּנִי בֵּית אֲכִילָה

ושתיה דהיינו בשר ותבואה שה' בשוק ובמקום רחוק מן בני היכל המלך שאין דרכם להתבזות ולילך בשוק לקנות - בשר כו', שזהו עבודת ע"ע להביא מהשוק לבית כל הדברים המצטרכים לחיות בני היכל המלך אלא שהדברים שהוא מביא הם עדיין מגושמים מאד ואינם ראויים לאכילה כלל כמו דגן ותבואה ובשר חי שאינם ראויים עדיין להיות מאכל לבני היכל המלך עד שיבשלם ויאפם באש ויהפכו ממהות גשמי למהות רוחני דק שיהיה בו טעם מאכל והוא על ידי אפי' ובישול.

(30 תניא פרק יד. והנה, מדת הבינוני, היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך, שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה. כי, הבינוני אינו מואס ברע, וזהו דבר המסור ללב ולא כל העתים שוות, אלא "סור מרע ועשה טוב", דהיינו בפועל ממש, במעשה דבור ומחשבה, שבהם הבחירה והיכולת והרשות נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאוות לבו והפכה ממש, כי גם בשעה שהלב חומד ומתאנה איזו תאוה גשמיית בהיתר או באיסור חס ושלום, יכול להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי

(31 תניא פרק יג. אבל מהותה ועצמותה של נפש האלהית, אין לה שליטה וממשלה על מהותה ועצמותה של נפש הבהמית בבינוני, כי אם, בשעה שאהבת ה' הוא בהתגלות לבו בעתים מזומנים, כמו בשעת התפלה וכיוצא בה, ואף גם זאת הפעם, אינה רק שליטה וממשלה לבד, כדכתיב: "ולאום מלאום יאמץ" – "כשנה קם זה נופל, וכשנה קם כו'", שנופש האלהית מתאמצת ומתגברת על נפש הבהמית, במקור הגבורות שהיא בינה, להתבונן בגדולת ה' איורסוף ברוך-הוא ולהוליד אהבה עזה לה' פרשפי אש בכלל הימני שבלבו, ואז – אתפלא סטרא אחרא שבחלל השמאלי. אבל לא נתבטל לגמרי בבינוני, אלא בצדיק, שנגמר בו: "ולבי חלל בקרבי", והוא מואס ברע ושונא בתכלית השנאה והמאוס, או שלא בתכלית השנאה, כנזכר לעיל. אבל בבינוני, הוא דרך משל פאדם שיטן, שיכול לחזור וליעור משנתו, כך הרע בבינוני, הוא פישן בחלל השמאלי בשעת קריאת שמע ותפלה, שבלבו בוער באהבת ה', ואחר כך, יכול להיות חוזר וניעור.

שם פרק טז. הוא למשול ולשלוט על הטבע שבחלל השמאלי על ידי אור ה' המאיר לנפש האלהית שבמות,

ולשלוט על הלב. כשמתבונן במוחו בגדולת איורסוף ברוך-הוא, להוליד מבינתו רוח דעת ויראת ה' במוחו – להיות "סור מרע" דאורייתא ודרכנו, ואפילו איסור קל של דבריהם חס ושלום, ואהבת ה' בלבד בחלל הימני – בחשיקה ונפיצה לדקה בו בקיום המצות דאורייתא ודרכנו, ותלמוד תורה שפנגד פולן.

(34 תניא פרק יג. אבל בבינוני, הוא דרך משל פאדם שיטן, שיכול לחזור וליעור משנתו, כך הרע בבינוני, הוא פישן בחלל השמאלי בשעת קריאת שמע ותפלה, שבלבו בוער באהבת ה', ואחר כך, יכול להיות חוזר וניעור.

פרק לה. אף כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית, שהיא החיונית המלוכשת בגופו ממש, צריך לקיים מצות מעשיות הנעשות על ידי הגוף ממש, שאז – כח הגוף ממש שבפעולה זו, נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור, והוא לבוש השלישי של נפש האלהית. ואז, גם כח נפש החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה, נתהפך מרע לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש, מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצנה, שבלעדו, לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל, כי היא רוחנית, והגוף – גשמי וחומרי, והממוצע ביניהם, היא נפש החיונית הבהמית המלוכשת בדם האדם שבלבו וכל הגוף. ואף שמהותה ועצמותה של נפש הבהמית שבלבו, שהן מדותיה הרעות, עדיין לא נכללו בקדושה, מכל מקום, מאחר דאתכפין לקדושה, ובעל פרחן עונין אמן, ומסכימין ומתבצין לעשיית המצנה, על ידי התגברות נפשו האלהית שבמוח ששליט על הלב, והן בשעה זו בבחינת גלות ושינה, כנזכר לעיל, ולכך אין זו מניעה מהשראת השכינה על גוף האדם בשעה זו. דהיינו, שכח נפש החיונית המלוכשת בעשיית המצנה, הוא נכלל ממש באור ה' ומיוחד בו ביחוד גמור, ועל ידי זה ממשיד הארה לכללות נפש החיונית שבכל הגוף, וגם על הגוף הגשמי, בבחינת מקיף מלמעלה מראשו ועד רגליו. וזהו שכתוב: "דשכינתא שריא על רישיה" – "על" דייקא. וכן, "אכל בי עשרה שכינתא שריא".

(36 תניא פרק יג. והנה, מדת אהבה זו, האמורה בבינונים, בשעת התפלה, על ידי התגברות הנפש האלהית כו', הנה לגבי מדרגת הצדיקים עובדי ה' באמת

לְאִמִּיתוֹ, אֵין בְּחִינַת אֶהְבֶּה זֶה נִקְרָאת בְּשֵׁם "עֲבוּדַת אֲמַת"
 כָּלִל, מֵאַחַר שְׁחֻלְפֶת וְעוֹבְרַת אַחַר הַתְּפִלָּה, וְכָתִיב:
 "שִׁפְתֵי אֲמַת תִּפְּחֶנּוּ לְעַד, וְעַד אֲרָגִיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר". וְאַף־
 עַל־פִּי־כֵן, לְגַבִּי מִדְּרַגַת הַבִּינּוֹנִים – נִקְרָאת "עֲבוּדָה
 תְּמָה" בְּאֲמַת לְאִמִּיתוֹ שְׁלֵקָה, אִישׁ אִישׁ כְּפִי מִדְּרַגָתוֹ
 בְּמִדְּרַגַת הַבִּינּוֹנִים, וְהָרִינִי קוֹרָא בְּאֶהְבְּתֶם שְׁבִתְפִלְתֶּם גַּם
 כֵּן "שִׁפְתֵי אֲמַת תִּפְּחֶנּוּ לְעַד", הוֹאִיל וּבְכַח נִפְשָׁם הֶאֱלֹהִית
 לְחַזֵּר וּלְעוֹרֵר בְּחִינַת אֶהְבֶּה זֶה לְעוֹלָם, בְּהִתְגַּבְּרוּתָהּ
 בְּשִׁעַת הַתְּפִלָּה מִדִּי יוֹם בְּיוֹם, עַל יְדֵי הֶכְנָה הָרְאוּיָה לְכָל
 נִפְשׁ כְּפִי עֶרְפָּה וּמִדְּרַגָתָהּ.

לקוטי תורה ריש פרשתינו. ויובן בהקדים ביאור
 הכתוב פתחי לי אחותי רעיתי וגו'. ופי' שאמר הקב"ה
 לכנסת ישראל פתחי לי בכדי שתהיי בבחי' אחותי
 רעיתי. הגם דכנסת ישראל נקראת תמיד בשם זה מ"מ
 בחינה זו פעמים שהיא בהתגלות ופעמים שהיא מכוסה
 ומסותרת. ולכן אמר פתחי להסיר המכסה וההסתר כדי
 שתהיה בחינה זו בהתגלות. ולהבין ענין מהות בחינה זו
 כשהיא בהתגלות ומהו המכסה והלבוש המסתיר גילוי
 זה. הנה פי' אחותי הוא מלשון איחוי
 אלכסנדרית שבגמרא שהוא מלשון חיבור שמחבר שני
 דברים יחד להיות לאחדים כגוף אחד ממש. וכך הוא
 עד"מ ענין האהבה הטבעית שבנפשות ישראל ממקור
 חוצבן שהן חלק אלוה ממעל ממש ומיוחדים בתכלית
 היחוד באור א"ס ב"ה ממש. וע"כ גם למטה אחר
 שנבראו מאין ליש וירדו מטה מטה להתלבש בגוף ונפש
 החיונית זאת היא מדת הצדיקים מצד נפש אלהית אשר
 בקרבם חשקם ותשוקתם להתכלל באור ה' ולהבטל
 במציאות אליו ית' בכלות הנפש ממש מעומקא דלבא,
 וכל ימיהם תמיד הם בביטול הנ"ל מחמת טבע נפשותם
 שנעשה להם טבע ואין צריכים שום התבוננות והכנה
 לעורר את האהבה. וכמ"ש אם זכרתיך על יצועי
 באשמורות אהגה כך. וכתוב בשבתך בביתך ובלכתך
 בדרך ובשכבך ובקומך. והוא ע"ד משל כאהבת אח
 ואחות שהאהבה ביניהם קבועה ונטועה מעצמה בטבע
 בתולדותם בלי שום התעוררות כלל, וזו היא אהבה
 האמיתית מנקודת אמת לאמתו שאין לה הפסק ועומדת
 לעד. משא"כ כשאין אהבה זו קבועה ונטועה בלב האדם
 כ"א בשעה שמעורר את האהבה בעתים מזומנים בשעת
 ק"ש ותפלה וכיוצא בו ואח"כ חולפת ועוברת ממנו אין
 אהבה זו נקראת בשם אהבת אמת לאמתו, דהיינו

מנקודת האמת ממש כ"א בשם שפת אמת מלשון שפה
 לפיו שהוא אימרא שסביב הבגד דהיינו שפת הבגד
 וקצהו. כך ע"ד משל האהבה הזאת הבאה בעת
 התעוררות היא שפת האמת וקצהו דהיינו התחלת האמת
 אבל אינו נקרא בשם אמת גמור לאמתו. ולכן אמרו בזהר
 (ר"פ תשא ד' קפ"ח וע"ש במק"מ ובהרמ"ז) שפת אמת
 תכון לעד כוננת לעד לא כתיב אלא תכון לעד וכתוב
 קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת באמת
 דייקא. דהיינו בנקודת אמת ולא בשפת אמת, כי מאחר
 שצריך הוא תמיד לעורר את האהבה הרי לא נעשית
 עדיין טבע עצמותו ומהותו ממש מנקודת הלב ממש.
 ומ"מ נקראת בשם שפת אמת מאחר שעכ"פ בשעה זו
 מעורר את האהבה מנקודת לבו כל חד לפום שעורא
 דיליה וגם אחר התפלה נשאר רשי מו שבזכרו את ה'
 מתעורר רוח נדיבה בקרבו מאליו לאהבת ה' והרי
 נתקיים בו ג"כ מ"ש אם זכרתיך גו'

(38) המשך עב חלק א פרק קמג. וכמו בנפש הרי
 תוקפא דגופא חולשא דנשמתא, הרי ידוע דהתחלה היא
 החולשא דנשמתא שזאת היא הסבה לתוקפא דגופא כו',
 דכאשר הכחות דנה"א הן בהתגלות וכמו בעבודה בתפלה
 שמביאים לידי גילוי הכחות דנה"א בהתבוננו' אלקי
 ובהתעוררו' אהוי"ר כו', אז הכחות דנה"ב הם בהעלם,
 וכמ"ש בס"ב גבי בינונים שהנה"ב שלהם בשעת
 התפלה הוא כישן, ומבו' שם שיכול להיות כבינוני
 המתפלל כל היום כו', וע"ה שזהו בהתפשטו' הנה"ב לבד
 לא בעצם מהותו היינו שבעצם מהותו יתבטל כו', שזהו
 ע"י עבודה גבוה ונעלה יותר והיא מדרי' הצדיקים כו',
 מ"מ הרי ההתפשטו' שלו מתעלם שנעשה בו חלישות
 עי"ז, וכידוע דע"י העדר הפועל נחלש הכח, וכ"ש
 בהעדר ההתפשטו' שע"י עבודה כו'. אך בהעדר עבודה
 שאין הכחות דנה"א בהתגלות באים ומתגלים הכחות
 דנה"ב ומתגברים כנ"ל ופועלים חלישות בהכחות דנה"א
 כו', ובתחלה הוא בדברים המותרים, והיום אומר לו כך
 ולמחר כך כו', וז"ש אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס
 בו רוח שטות שמכסה על האמת, דהאמת הן הכחות
 דנה"א, והרוח שטות הוא רוח התאוה דז"מ רעות וה"ז
 מכסה ומעלים על האמת דנה"א כו', והסבה לזה הוא
 העדר העבודה כו' כנ"ל וכמ"ש במ"א. וז"ש ונפש כי
 תחטא ואי' בזהר ע"ז תוהא דאיך שייך שהנפש יחטא
 שהרי החטא הוא מצד הנה"ב, והאמת הוא שהחטא הוא

מהנה"ב, אבל זה שייך במדרי' נפש שאין בזה גילוי אור ועי"ז יכול להיות חטא כו', וידוע שגם הנפש נסרך ונדבק בזה כו', וכמו"כ הוא כבי' למע' דע"י דסיהרא חסרא בבחי' העדר האור כו', עי"ז חו"א בישא אתתקף כו'. אך ענין די מחסורו הוא שמתמלא החסרון ומאיר בה גילוי אור אז אין מקום ליניקת החיצונים אדרבה שגם למטה מאיר גילוי אור כו', וז"ע שאברהם התחיל להאיר דעד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה שלא הי' נראה ונגלה אלקי' כלל מצד התגברו' ההעלם וההסתר מהקלי' כו', ואברהם התחיל להאיר שהודיע אלקות בעולם והמשיך גילוי אלקי' בעולם כו'.

שם פרק רכ. וע"כ עצם הטבעי' נשאר בלי שינוי בעצם המהות כו', ואין הכוונה שאינם פועלים מאומה ח"ו בהנה"ט שהרי בעבודתם פועלים הכנעה וביטול בהנה"ט במדות הטבעי' כו' רק שכ"ז הוא בהתפשטות שלו לבד לא בעצם מהותו כו'.

(39) ליקוט פירושים לתניא פרק יב עמוד רכט. ולא עבר עבירה מימיו; ועד"ז צריך לפרש בתביא במ"ש (פי"ב) שהבינוני הוא שלא עבר עבירה מימיו ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו, ובפי"ד כתב שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה - וכדי שלא תהי' סתירה מפרק אחד לחבירו - צ"ל כנ"ל, שהכוונה שמצד מצבו עתה לא עבר עבירה ולא יעבור כו'. ולא יעבור לעולם; הקושיא ידועה ולפענ"ד הפי' - שבינוני הוא, שמצבו (כעת) הוא כזה שמושלת עשיית עבירה בעבר או בעתיד (אף שאז נסיונות ומלחמת • היצר באופן שונה משל עתה, כי בלאה"כ הוא עכ"פ רשע בכח, ואין זה בינוני בתכלית. ועיין תניא פ"ל).

שם עמוד רלה. ולא עבר עבירה מימיו: אין פי' מיום הולדו, כי באמת אם עבר כמה עבירות ועשה תשובה יכול להיות אח"כ אף בחי' צדיק גמור, ומכ"ש בחי' בינוני, רק פי' מימיו שהגיע לבחי' מדריגת בינוני ביאור לר"י קאידאנער, כוונתו שאפי' בזה האופן שלא עבר כו' מ"מ אינו רק בינוני, ולא שמהות הבינוני הוא דוקא בזה האופן שלא עבר כו' כ"א אפי' עבר עבירה רק שאח"כ נעשה סו"מ וע"ט בפר"מ נק' ג"כ בינוני, וכן משמע לק' פכ"ט שכ' "ובפרט כשיזכך נפשו מח"נ". - רשימה לרש"ג. ולא יעבור לעולם; והיינו אז ער הי' זיק אפ לא

רק בכח הדיבור והמעשה, אלא גם בכח המחשבה, ואינו מושקע בתאוות גם בתאוות היתר, שהרי איתא דקדש עצמך במותר הוא מ"ע דאורייתא לדעת החרדים, וא"כ הבינוני אינו מושקע בתאוות. ומכ"ש שאינו מהרהר ברצון שהוא איסור, אלא דכל זה הוא רק מצד יראת השבט בלבד, ומצד עצמו הוא עלול לעבור עבירה, - ד"ה ואלה המשפטים - תשל"ד. אין הפי' כל ימי חייו, כי באמת מצינו אף בצדיקים גמורים שנעשו בסוף ימיהם כמו רשעים גמורים .. ומכ"ש בינוני יכול להיות כל ימיו בחי' בינוני ולסוף יכול להיות רשע גמור מאיזה סיבה כידוע, לכן צ"ל גם פי' לעולם כ"ז שהוא במדריגת בינוני - ביאר לר"י קאידאנער. ראה בהלקח והלבוב, ראה לקו"ש ח"ט ע' רז.

(40) ספר מאמרים מלוקט חלק א עמוד שט. והנה בביאור ענין עבד כנעני שקוט בהגהות והערות וביאורי כ"ק אדמו"ר הצ"צ שבאזה"ת אם זהו בחי' רשע וטוב לו או בינוני הנזכר בתניא, ומסיים שם דשניהם אמת. ולפ"ז, בחי' עבד כנעני קאי הן על רשע והן על בינוני. ולכאורה צלה"ב, דאיך אפשר שגם מי שהוא בבחי' עבד, דעבדא בהפקירא נחא לי' [שעיקר רצונו ונחת רוח שלו הוא בהפקירא כו' וילך אחר שרירות לבו, ומה שעושה ועובד הוא רק בע"כ מצד אימת הדין שלא יכהו בשבט, כמבואר בארוכה בהדרושים], יהי' בבחי' בינוני [ויקיים השבועה להיות בינוני], שהרי הבינוני לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם כמבואר בתניא, וכידוע פתגם חסידים הראשונים דהלואי בינוני. אך הענין הוא, שלהיות בינוני הוא ביכולתו של כאו"א (כולל זה דבהפקירא נחא לי') כמובן מזה שבהשער דספר של בינונים (שענינו תוכן הספר) כותב כ"ק אדה"ז (וכידוע שגם השער כתבו אדה"ז) דקרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו, ובפנים התניא כותב עוד דמדת הבינוני היא מדת כל אדם (והיינו דגם מצד מדידה והגבלה (דענין המדה (מדת) שייך לומר רק כשישנו גדר מדוה"ג) הנה בחי' הבינוני היא לפי"ע ומדידת כל אדם, כי יהי' מי שיהי' מישראל (כל אדם) הוא בכלל אתם קרויין אדם ע"ש אדמה לעליון. ויתירה מזו (כמו שממשיך בתניא שם) ד [ואחרי' כל אדם ימשוך] [דבזה (בתיבת ימשוך) ב' פירושים - כמו בואהבת - ציווי והבטחה לעתיד]. וטעם הדבר הוא, כי אף זה דבהפקירא נחא לי' (כנ"ל) זהו רק בחיצוניות, אבל פנימיותו - מדת כל אדם ואחרי'

כל אדם ימשוך הוא מה שהוא חלק אלוקה ממעל ממש, וכפס"ד הרמב"ם הידוע" דכשכופין אותו (כי לי' ניחא בענין אחר) ואומר רוצה אני הרי"ז רצונו האמיתי [כי מה דבהפקירא ניחא לי' איז דאס ניט ער כ"א יצרו אנסו], ובודאי תבוא (הפנימיות שלו) בפועל כנ"ל (דימשוך הוא לשון עתיד והבטחה) בפ"ך ובלבבך לעשותו, במחז"מ, כולל קיום השבועה דמשביעין אותו (עכ"פ אל תהי רשע (כ"א בינוני)) כבתניא (דזהו ג"כ הפי' בואחרי' כל אדם ימשוך, שהאדם (מצד נשמתו) נמשך להיות בינוני, וואָס דאָס נעמט אים אַרויס מאיזה מעמד ומצב שיהי' בעבודתו], כי בודאי ש(גם אם צריך לעשות תשובה יי) סופו לעשות תשובה וכההבטחה כי לא ידח ממנו נדחי [ואדרבה, ע"י התשובה יבוא לדרגא נעלית יותר, כמאמר במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בן]. ועד אשר מצד הפנימיות שלו, הנה תמיד קרוב הוא לזה (שיהי' בפ"ך ובלבבך לעשותו, במחז"מ - כבינוני) מאוד ועפ"ז יובן גם בנדו"ז דאף שעבד כנעני בהפקירא ניחא לי' מ"מ מדריגתו היא בחי' הבינוני, כי סו"ס בודאי יאמר רוצה אני (מצד הפנימיות שלו) כי לא ידח כו'.

לקוטי תורה ויקרא ד עמוד ד. ראה הערה 17.

(42) לקוטי תורה ויקרא א עמוד ג. ע"ד השליח מקדש העליון להזמין היומין דחול שיהיו מקראי קודש א"א כ"א שהשליח הוא כמותו דהמשלח והיינו אתם דנש"י נאמר עליהם קדש לה' ששרשם מבחי' ח"ע.

(44) לקח טוב בתחילתו. נסתפקתי הא דקי"ל שלוחו של אדם כמותו מהו הכוונה בזה אם הכוונה שגופו של שליח נחשב כגוף המשלח, או השליח לאדם אחר נחשב רק שהמעשה אשר הוא עושה בשליחותו עכ"פ מתייחסת למשלח ונחשב שהמשלח עשה המעשה ההוא, או דלמא גם המעשה איננה מתייחסת למשלח רק לשליח ונחשב שהשליח עשה המעשה לא המשלח רק שהתורה גזרה שאף שאדם אחר עשה המעשה לא הוא עכ"ז כיון ששלחו לכך מועלת המעשה של האחר עבורו כאלו עשאה הוא ודו"ק. עיין שם.

(45) לקוטי שיחות חלק כ עמוד 303. דער אויפטו פון עבודה דבחי' עבד אויף קיום המצוות בכלל (שלא בדרגא זו) - אע"פ אז אויך דער קיום המצוות בכלל, טוט זיי א

איד בשליחותו של הקב"ה [נוסף צו דעם וואָס די מצוות זיינען שלוחים של הקב"ה], וואָס שלוחו של אדם (העליון) כמותו: אין דעם ענין השליחות זיינען דא דריי (אופנים) מדריגות: א) אויך בשעת עשיית השליחות איז דער שליח א מציאות בפני עצמו, און די מעשה השליחות איז זיך מתייחס צו אים (צום שליח). און דער ענין פון שלוחו של אדם כמותו איז נאָר אז זיין עשי' איז כאילו ווי דער משלח וואָלט דאָס געטאָן. ב) א העכערע מדריגה: אז די מעשה גופא איז זיך מתייחס צום משלח. דאָס הייסט, אז (ניט דער שליח טוט עס, נאר) דער משלח טוט עס דורך אים. ג) נאָך א העכערע מדריגה: אז (ניט נאר די עשיית השליח און זיין כח המעשה, נאר אויך) דער שליח גופא איז דער משלח. און דאס איז דער אויפטו פון אן עבד אויף א שליח: אין שליחות קען דאָך זיין כמה מדריגות. און וויבאלד אז אַלע דריי מדריגות הנ"ל זיינען אופנים אין זעלבן ענין (ענין השליחות) - איז דערפון פארשטאנדיק, אז אפילו אין דער העכסטער מדריגה (וואָס דער שליח גופא איז דער משלח) איז שייך צו אָפּי טיילן דעם שליח פון משלח: משא"כ אן עבד איז ניט קיין מציאות בפני עצמו כלל, און כל מציאותו [ובמילא, הכחות שלו - פון זיין כח המעשה ביז זיין כח התענוג] איז די מציאות פון דעם אדון. וואָס דערפאר איז מה שקנה עבד קנה רבו [אז אַלץ נאָר וואָס דער עבד האָט (מה שקנה, וואָס עס זאָל נאָר ניט זיין) איז קנה רבו], ביז אז דאָס ווערט (לדיעה אחת) נקנה מלכתחילה צו רבו און וויבאלד אז כל מציאותו פון דעם עבד איז די מציאות האדון איז במילא ניט שייך אז בא אים זאָל זיין א חילוק (מצדו) פון איין עבודה ביז די צווייטע (וויבאלד אז ער איז ניט קיין מציאות לעצמו כלל).

(46) לקוטי שיחות חלק טו עמוד 245. ווארום דורך דעם וואס אויך די עניני הרשות פון מענטשן זיינען לשם שמים און אין אן אופן פון דעהו ווערט די דירה לו ית' אויך אין תחתונים ממש... בשעת א איד טוט א מצוה, אפילו ווען דער קיום המצוה איז אין אן אופן וואס ער דארף זיך מתגבר זיין אויפן יצה"ר וואס שטערט עם פון מקיים זיין די מצוה. פונדעסטוועגן, וויבאלד אז נאכדעם ווי ער איז זיך כופה צו מקיים זיין די מצוה איז "תשש יצרו" און עס ווערט נתגלה זיין אמת"ע רצון - וואס יעדער איד רוצה הוא לעשות כל המצות - קומט אויס אז אין דעם קיום מצוה גופא האט דער יצה"ר קיין שייכות

ניט... משא"כ די עבודה פון "כל מעשיך יהיו לש"ש" און "בכל דריך דעהו", וויבאלד אז זיין טאן די עניני הרשות קומט מצד דעם וואס בטבעו איז ער מתאוה צו זיי מצד דעם גוף וקיומו וחיותו, מצד נפשו הבהמית [וואס דערפאר, איז אויך ווען ער טוט זיי לשם שמים און אפילו אין אן אופן פון דעהו - פארבלייבן זיי מעשיך און דרכיך].

(48) אבות פרק ב משנה יב. רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

(49) רמב"ם הלכות גירושין ספ"ב. מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש. בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתב הגט והוא גט כשר. וכן אם הכוהו עכו"ם ואמר לו עשה מה שישראל אומרים לך ולחצו אותו ישראל ביד העכו"ם עד שיגרש הרי זה כשר. ואם העכו"ם מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתב הרי זה גט פסול. ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד עכו"ם בין ביד ישראל. שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחייב בו מן התורה לעשותו כגון מי שהכה עד שמכר או עד שנתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עברה והכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר האסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העברות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו. לא היה הדין נותן שכופין אותו לגרש וטעו בית דין של ישראל או שהיו הדייטות ואנסוהו עד שגרש הרי זה גט פסול הואיל וישראל אנסוהו יגמר ויגרש. ואם העכו"ם, אנסוהו לגרש שלא כדין אינו גט. אף על פי שאמר בעכו"ם רוצה אני ואמר לישראל כתבו וחתמו הואיל ואין הדין מחייבו להוציא והעכו"ם אנסוהו אינו גט:

(51) רמב"ם הלכות מכירה פרק כב הלכה ה. דבר שאין ברשותו של מקנה אינו נקנה. והרי הוא כדבר שלא בא לעולם. כיצד. מה שאירש מאבא מכור לך. מה שתעלה

מצודתי מן הים נתון לך. שדה זו לכשאקחנה קנויה לך. לא קנה כלום. וכן כל כיוצא בזה:

קיצורים והערות על התניא עמוד מח. בסש"ב פ"א, ומשביעין אותו תהי צדיק. וע"ש ס"ס י"ד בענין קיום שבועה זו. וצ"ל איך מהני שבועה להנשם' על הגוף והיצה"ר שזהו דבר שאין ברשותו כ"כ ולא בא לעולם עדיין. וכענין קושיא זו הקשה בתו"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדיבור א' נאמרו. והנה הגמ' בנידה דף ל' סע"ב למדו השבוע' מהפסוק בישעי' סי' מ"ה כ"נ כי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברכ תשבע כל לשון. וז"ל רש"י בי נשבעתי ויצא מפי צדקה לקבל כל השבים אלי דבר דברתי ולא ישוב (זהו מע"ק עדמ"ש ע"פ ההוא אמר ולא יעשה) מהו הצדקה אשר יצאה מפי כי לי תכרע כל ברכ ואני אקבלם כענין שנא' אז אהפוך אל עמים בצפני' סי' ג'. ועמ"ש בלקו"ת בד"ה ביום השמע"צ בן חכם ישמח אב ושם פ"ב מענין כל ברכ לך תכרע. וע' מזה בילקוט פ' ואתחנן דרס"ב ע"ב רמז תתי"ד ע"פ ואת ידך החזקה ידך זו ימינך כו' ואומר בי נשבעתי יצא מפי צדקה כו'.

(52) דרך מצותיך שם בסוף. (ומ"מ עכו"ם לדברי ר"י אינו מקנה אלא במשיכה כי הם נמשכים מג' קליפות הטמאות לגמרי והבירור מהם קשה עד מאד ואינו קנין גמור אלא עד שנגמר ההעלאה בפו"מ שנהפך החשך לאור משא"כ ישראל שהם חלק אלוה ממעל אלא שהגוף מסתיר הנה מיד שנמשך כח ועוז מלמעלה להיות עוזרו והוא המ"ד המעלה מ"ן בודאי יוגמר הקנין, וה' יראנו נפלאות מתורתו וידריכנו בדרך האמת)

(54) מגיד משנה להרמב"ם שם: ובאמת דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכות שם פרק שור שנגח דדבר שלא בא לעולם אינו מוקדש כלל וגם מוהכה הוא מכל המפרשים ומבואר בגמ' וגם דעת המחבר כן בבאור פ' ו' מהלכות ערכין וחרמין אלא שכתב שאע"פ שאינו מוקדש הנודר חייב להקים דבריו מדין חיוב הנדר כמו שיתבאר שם בארוכה ואף שם הודה לו הרב ר"א ז"ל ואף כאן הן הן. דבריו והתימה הרב ר"ח ואני אומר שהחלק הראשון הוא סברת המחבר אלא שהוא מוסיף שאף במתנת שכיב מרע אע"פ שאין הנודר קיים מצוה לקיים דברי המת כמו שהוא מחוייב אם היה קיים ועיקר. והחלק הראשון כשהנודר קיים כן כתובוהו קצת מן המפרשים ז"ל.

כסף משנה: ואני אומר בכוונת רבינו היא לומר שכשם שאין ההדיוט זוכה בדבר שלא בא לעולם כך אין העניים זוכים בו לפיכך האומר פירות דקל זה לעניים והם פירות שלא באו לעולם לא זכו בהם העניים אבל אם אמר פירות דקל זה אתן לעניים נדר הוא שנדר וחייב לקיימו מטעם נדר לא מפני שזכו בהם העניים... ונראה לי שרבינו סובר דכיון שאמר מורישם כל מה שיוציא אילן זה לעניים והם שמעו ושתקו סבור וקבול והווה ליה כאילו נדרו הם בעצמם וחייבים לקיים נדרם.

55) סידור שער חג המצות בסופו. ובדרך פרט יותר הנה ע"י נק' אדם דאצי' כו' וז"א אדם דיצירה ומלכות דעשי' כו' וגם בכאן בעליה שנית הנ"ל בג"ר דע"י הרי נכלל ז"א דיצירה באדם דאצי' שהוא בחי' ג"ר דע"י כנ"ל ולכך נק' קני' שהוא בבחי' האצי' והוא כדמיון הקני' שנחשב מבחי' עצמות כך נחשבו כנ"י בעלותם בע"י בבחי' עצמות המאציל וזהו עם זו קנית וד"ל.

תורת חיים שמות רצד עמוד א. ונמצא יש כאן ג' עליות לבד קי"ס א' שיעברו בנהר דמצרים שזהו עד יעבור הא', והב' בהעברה דנהר הגדול נה"פ שזהו עד יעבור הב', והג' עם זו קנית כו' שזהו נפלאור אות רב מ"ש יחיבו מיומים כו' וכך הואגם בפסוק הפך ים ליבשה לשון עבר בנהר יעברו ברגל כולל ב' העברות הנ"ל שנאמר בתורה בפסוק עד יעבור ושם נשמחה בו ממש וזהו בעוה"ב בעדן עצמ' מו כו'... וביאור כ"ז הנה יובן בהקדים תחלה בכללות ענין אור הכתר בכלל שנק' פלאות כידוע שזהו ב' עליות.

56) רש"י לישעיהו. רש"י: כמו שקנאם ממצרים שהיתה גאולתם ברורה מאין שיעבוד אבל גאולת בית שני אינה מן המניין שהרי משעובדים היו לכורש.

רד"ק שם: כי ראשונה קנה אותם מבית עבדים ממצרים וביום קיבוץ גליות יוסף ה' שנית ידו לקנותם מכל הגוים אשר נפוצו שם ועל גלות בבל לא נאמר זה כי לא יצאו אלא יהודה ובנימין שהיו בגלות בבל ולא נקבצו עשרת השבטים לפיכך לא נוכל לומר אלא אותם אלא הקיבוץ שנית כי ממצרים יצאו כל ישראל לא נשאר אחד ולא יאמר שבית אלא שתדמה לראשונים וקיבוץ זה הגלות תהי' שנית למצרים שיצאו כולם וכן יצאו כולם בהקיבוץ זה הגלות לפיכך אמר מאשור וממצרים ומפּתרוּס ומכוּש

ומעולם ומשנער ומחמת ומאיי הים ומה שאמר את שאר עמי אשר ישאר לפי שרבים מהם כלו בגלות.

57) אבות פרק ו, י. חמשה קנינים קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו, ואלו הן, תורה קנין אחד, שמים וארץ קנין אחד, אברהם קנין אחד, ישראל קנין אחד, בית המקדש קנין אחד. תורה מנין, דכתיב (משלי ח), ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז. שמים וארץ קנין אחד מנין, דכתיב (ישעיה סו), כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי, ואומר (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך. אברהם קנין אחד מנין, דכתיב (בראשית יד), ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ. ישראל קנין אחד מנין, דכתיב (שמות טו), עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית, ואומר (תהלים טז) לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי במ. בית המקדש קנין אחד מנין, דכתיב (שמות טו), מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך. ואומר (תהלים עח) ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו:

אור התורה שבועות עמוד רעז. וכך למעלה עד"מ בענין יחוד א"ס ב"ה בעולמו אבי"ע הוא ע"י מ"נ ומ"ד והן בחי' משיחה וכסף המשיחה הוא העלאה זו מעולם לעולם בקדושה עצמה וכסף הוא המשכת מ"ד כו' ולכן יש בחי' קנין הנ"ל גם בתו' ושמים וארץ כו' כמשנ"ת וה' קנינים הנה אברהם הוא בחי' חסד והתו' מימינו אש דת הוא בחי' גבו' אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום ישראל בחי' ת"ת שמים וארץ כי כל בשמים וארץ בחי' יסוד דאחיד בשמיא ובארעא בהמ"ק מל'.

לקוטי שיחות חלק לה עמוד 39. משא"כ חמשה דברים אלה נקראים קנין", לפי שאופן התאחדותם עם הקב"ה אינו אלא בגדר קנין, העברה מרשות לרשות בלי שינוי (וכ"ש לא חידוש) בי חפצא שלהם, שדברים אלה כמו שהם הרי הם ברשותו של הקב"ה, לפי שכל ענינם וגדרם הוא גילוי אלקות. עיין שם.